

Panium — On iki sany}

Danyýel 11:40 we pygamberligiň üç gezek açylmagy

Jeff Pippenger

2025-09-12

Daniel kitabynyň on birinji bapynyň kyrkynjy aýaty Mukaddes Kitapdaky in çuň manyly aýatlaryň biridir. Ol 1798-nji, 1989-njy we 2023-nji ýyllarda Daniel kitabynyň möhüriniň açylmagyny aňladýar. Kitabyň üç gezek möhüriniň açylmagy “ýedi wagtyň” dargadylyşynyň tamamlanandygyny belleýär. 1798-nji ýyl b.e. öň 723-nji ýylda Assiriýanyň demirgazykdaky on taýpany ýesirlige alyp gitmegi bilen başlanan iki müň baş ýüz ýigrimi ýyllyk dargadylyşyň tamamlanandygyny görkezdi. 1989-njy ýyl 1863-nji ýyldaky pitneden soň geçen 126 ýylyň tamamlanandygyny görkezdi; şol pitnede Ýedinji Gün Adventistleri Ybadathanasy Lewiler kitabynyň ýigrimi altynjy bapyndaky “ýedi wagty” resmi taýdan bir gyra goýdy. 2023-nji ýyl Ylham kitabynyň on birinji bapyndaky iki şaýadyň köçede öli ýatan üç ýarym gününüň tamamlanandygyny görkezdi. 2,520 ýylyň (126 ýylyň we 3½ günün — bularyň hemmesi “ýedi wagtyň” nyşanlarydyr) tamamynda Daniel kitabynyň möhüri açyldy.

Waýt uýamyz bize 1798-nji ýylda adamlara synag möhletiniň tamamlanmagy bilen baglanyşykly wakalaryň görkezilmeginiň zerurdygyny habar berýär. Ol bu hakykaty beýan edende, ol özara meňzeş taryhlary kesgitleýär, çünki ol ahyrky günleriň habaryny hem synag möhletiniň tamamlanmagy bilen baglanyşykly wakalar hökmünde görkezýär. Millerçiler taryhy barada aýdyp, ol şeýle ýazýar:

“Adamlaryň öz howplaryna oýar edilmegi zerurdy; olar synag möhletiniň tamamlanmagy bilen baglanyşykly dabaraly wakalara taýýarlanmaga oýandyrylmalydy.” Beýik Jedel, 310.

Soňky günler barada aýdyp, ol şeýle ýazýar:

“Halasgärlige öň Halasgär Öz şagirtlerine Öziniň öldürilmelidigini we mazardan gaýtadan direljegini düşündirdi, hem-de Onuň sözlerini aňlara we ýüreklere çuňňur ornaşdyrmak üçin perişdeler hem şol ýerde bardy. Emma şagirtler rim boýuntyrygyndan wagtlaýyn halas bolşa garaşyrdylar, şonuň üçin-de ähli umytlary özünde jemlenen Şol Biriniň masgaraçylykly ölüme sezewar boljakdygy baradaky pikire çydap bilmediler. Ýatda saklamaly bolan sözler olaryň aňyndan kowuldy; synag wagty gelende bolsa, ol olary taýyn däl ýagdaýda tapdy. Isanyň ölümi, edil Özi öňünden duýdurmadyk ýaly, olaryň umytlaryny bütinleý ýok etdi. Şeýlelikde pygamberliklerde-de geljek bize, edil Mesihiniň sözleri arkaly şagirtlere açylyşy ýaly, açyk görkezilýär. Synag möhletiniň ýapylmagy bilen baglanyşykly wakalar we kynçylyk wagtyna taýýarlyk işi aýdyň beýan edilendir. Emma köplük bu möhüm hakykatlara, edil olar hiç haçan aýan edilmedik ýaly, düşünmeýär. Şeýtan adamlary gutulyşa parasatly edip biljek her bir täsiri sogrup almak üçin garawulçylyk edýär, we kynçylyk wagty olary taýynsyz tapar.” The Great Controversy, 595.

Millerit habary 1798-nji ýylda açyldy we ol “merhemet synagynyň tamamlanmagy bilen bagly wakalary” beýan etdi. Ol ahyrzaman günleri barada aýdanda, “merhemet synagynyň tamamlanmagy bilen bagly wakalaryň” adamlary gutulyşa akylyly edýän, emma düşünilmeýän zatlardygyny görkezmek üçin şägirtleriň taryhyny ulanýar. 1798-nji, 1989-njy we 2023-nji ýyllarda açylan habarlar “merhemet synagynyň tamamlanmagy bilen bagly wakalary” kesgitlän habarlardy.

Kyrkynjy aýat, Danyýel kitabyň üç gezek möhüriniň aýrylan taryhy çyzygyny aňladýar. 1798-nji ýylda Danyýeliň ýedinji bapdan dokuzynjy bapa çenli bölümleri aňladýan Ulai derýasy baradaky görmüşiniň möhüri aýryldy. 1989-njy ýylda Danyýeliň onunjy bapdan on ikinji bapa çenli bölümleri aňladýan Hiddekel derýasy baradaky görmüşiniň möhüri aýryldy. 2023-nji ýylda Danyýeliň on birinji bapdaky kyrkynjy aýatynyň gizlin taryhy aýan edildi.

Kyrkynjy aýatyň taryhy 1798-nji ýyldan kyrk birinji aýatdaky Ýekşenbe kanunyna çenli bolan döwri aňladýar; bu bolsa Amerikanyň Birleşen Ştatlarynyň taryhydyr, şeýle hem ol Ylham kitaby on üçdäki ýer haýwany, Ylham kitaby on altydaky ýalan pygamber we Mukaddes Kitap pygamberliginiň altynjy patyşalygydyr. Daniýel on birinji bapdaky kyrkynjy aýatda görkezilen şol bir taryh, Ylham kitabynda-da bir aýatda görkezilýär.

Men ýeriň içinden çykyp gelýän başga bir ýyrtyjy haýwany gördüm; onuň guzujaga meňzeş iki şahasy bardy, ol bolsa aždarha ýaly gepleýärdi. Ylham 13:11.

Bu aýat, kyrkynjy aýatdaky ýaly, 1798-nji ýylyň “Alien and Sedition Acts” kanunlary bilen başlanýan hem-de millet aždarha ýaly sözlän wagtyndaky ýekşenbe güni baradaky kanun bilen tamamlanýan taryhdyr; ol papalyk Rimi tagtdan düşürilen pursatyndan başlanýan hem-de papalyk Rimiň täzeden tagta getirilmegi bilen tamamlanýan taryhdyr. Ylham 13:11-de hem-de Daniýel 11:40-da görkezilen bu taryh Mukaddes Kitap pygamberliginiň başinji patyşalygynyň aýrylmany bilen başlanýar we Mukaddes Kitap pygamberliginiň altynjy patyşalygynyň aýrylmany bilen tamamlanýar.

Mukaddes Kitabyň pygamberlikleriniň birinji patyşalygy hökmünde Babiliň, Mukaddes Kitap pygamberliginiň ikinji patyşalygyna çenli höküm süren “ýetmiş” ýyly, 1798-den Ýekşenbe kanunyna çenli kyrkynjy aýatyň taryhyny aňladýar.

Şol günde şeýle bolar: Tir ýetmiş ýyl unudylar, bir patyşanyň günleriniň möçberine görä; ýetmiş ýylyň soňunda bolsa, Tir bir jelep ýaly aýdym aýdyp başlar. Arfa al, şäheri aýlan, eý unudylp giden jelep; ýakymly saz çal, köp aýdym aýt, tä seni ýatlasynlar. Şeýle hem ýetmiş ýylyň soňunda şeýle bolar: Reb Tiri zyýarat eder, ol hem öz hakyna dolanar we ýer ýüzüniň ýüzündäki dünýäniň ähli patyşalyklary bilen zyna eder. Işaya 23:15–17.

1798-nji ýyldan ýekşenbe kanunyna çenli bolan taryh, şeýle hem Işaya ýigrimi üçünji bapda ýazga geçirilen Tire jelepçesiniň unudylýan döwrüniň taryhydyr; ol ýerde bu döwür “ýetmiş ýyl” hem-de “bir patyşanyň günleri” hökmünde beýan edilýär. Nebukadnesardan Belşasara çenli Mukaddes Kitap pygamberliginiň ilkinji patyşalygy höküm sürdi; şeýlelikde ol, guzy hökmünde başlap, ahyrynda aždarha ýaly gepleýän Mukaddes Kitap pygamberliginiň altynjy patyşalygynyň nusgasy

boldy. Nebukadnesar guzynyň yzyna eýerijini, Belşasar bolsa aждarhanyň yzyna eýerijini aňladýar.

1798-nji ýyldan başlap Ýekşenbe kanunyna çenli bolan taryh, şeýle hem Ylham kitabynyň on dördünji babyndaky üç perişdäniň taryhydyr; ol Milleritleriň özgertmesi bilen başlap, ýüz kyrk dört müňüň özgertmesi bilen tamamlanýar. Üç perişdäniň habary höküm sagadynyň habarydyr. Milleritler höküm işiniň açylmagy bilen baglanyşykly wakalary yglan etdiler, ýüz kyrk dört müň bolsa synag möhletiniň ýapylmagy bilen baglanyşykly wakalary yglan edýär.

Synag möhletiniň tamamlanmagy bilen baglanyşykly wakalar pygamberligiň içkerki we daşarky ugurlarynda şekillendirilýär, we bu wakalar ilkinji nobatda Daniýel on birinji bapdaky kyrkynjy aýatda görkezilen taryhda bolup geçýär. Kyrkynjy aýatyň wakalary Amerikanyň Birleşen Ştatlarynda Ýekşenbe kanuny bilen tamamlanýar; sonuň üçin heniz hem Babilonda bolan Hudaýyň beýleki çagalarynyň soňky ýygnaýyşy bilen baglanyşykly wakalar kyrkynjy aýatda görkezilmeyär; muňa garamazdan, şol wagt dünýäniň ýüzbe-ýüz bolýan krizisi ýaňy Amerikanyň Birleşen Ştatlarynda tamamlanandyr. Ol wakalar Amerikanyň Birleşen Ştatlarynyň üstünden gelýän hökümi we Hudaýyň ybadathanasynyň nyşan hökmünde ýokary galdyrylmagyndan önürti Onuň ybadathanasynyň arassalanysyny görkezýär.

Synag möhletiniň tamamlanmagy bilen baglanyşykly içkerki wakalar, Hudaýyň syryny ahyrky gün halkynyň arasynda tamamlap barşynda Mesihniň Beýik Ruhany hökmünde alyp barýan gullugyny anyk görkezýär. Daşarky wakalar bolsa, Birleşen Ştatlaryň papalyga güýji gaýtadan dikeltmekdäki ornuny aýan edýär. Birleşen Ştatlaryň Mukaddes Kitap pygamberligindäki altynjy patyşalyk hökmünde tutuş taryhy, Laodikeýanyň tutuş taryhy kyrkynjy aýat bilen şekillendirilen taryhyň dowamynda bolup geçýär.

Kyrkynjy aýatyň içindäki we daşyndaky çyzyklar ýer haýwanynyň iki şahasy arkaly görkezilýär. Respublikalaşmagyň şahy daşky çyzykdyr, Protestantizmiň şahy bolsa içki çyzykdyr. Iki çyzyk hem altynjy patyşalygyň taryhynyň içinde bar, we altynjy patyşalygyň taryhy tamamlananda, Hudaýyň hökümi hem Protestant, hem-de Respublikaçy şahlaryň üstüne getirilýär. Synag möhletiniň ýapylmagy bilen baglanyşykly wakalary kesgitleýän habar, Amerika Birleşen Ştatlarynyň synag wagtynyň käsesini doldurýarka onuň üstüne getirilýän wakalary hem kesgitleýän habardyr. Synag möhletiniň ýapylmagy bilen baglanyşykly wakalary kesgitleýän habar, şeýle hem Ýedinji Gün Adventizminiň synag wagtynyň käsesini doldurýarka onuň üstüne getirilýän wakalary kesgitleýän habardyr.

Kyrkynjy aýatyň taryhynyň çäginde, Daniel kitabynyň möhri üç gezek açylýar, we şol üç gezegiň hersi synag döwrüniň ýapylmagy bilen baglanyşykly wakalary görkezýän içki we daşky bir çyzygy emele getirýär. Şol üç bellik nokadynyň hersiniň önünden ýedi gezeklik bir dargama geçýär. Şonuň üçin kyrkynjy aýat 1798-nji ýyldan Ýekşenbe kanunyna çenli bolan taryhy aňladýar, we şol taryhyň içindäki pygamberlik bellik nokatlary “synag döwrüniň ýapylmagy bilen baglanyşykly wakalardyr.” Kyrkynjy aýatyň taryhynyň çäginde, içki çyzyk başynda Filadelfiýadan Laodikiýa geçişi, ahyrynda bolsa Laodikiýadan Filadelfiýa geçişi görkezýär. Başlangyç, on gyzyň timsaly bilen şekillendirilişi ýaly, bir özgertme hereketini aňladýardy; şol timsal ahyrda-da bir özgertme

hereketini nusgalandyrdy we şol bir wagtda timsaly in soňky harpyna çenli ýerine ýetirdi.

Filadelfiýaly Millerçi hereket Lewiler 26-daky “ýedi wagt” pygamberliginiň 1798-nji ýylda amala aşmagy bilen başlandy, soňra bolsa “ýedi wagt” pygamberliginiň ýene bir amala aşmagy 1844-nji ýylyň 22-nji oktyabrynda boldy. In bolmanda 1856-njy ýyla çenli Jeýms Uaýt hem-de Waýt uýa bu hereketi Laodikýa ýagdaýynda diýip kesgitlediler. Şol ýylyň özünde “ýedi wagt” baradaky täze nur resmi ybadathana neşirinde öňe sürüldi, emma ol hiç wagt tamamlanlymad. “Ýedi wagt” 1798-nji ýylda amala aşdy, şondan soň Uilýam Miller Waýt uýanyň atlandyryşy ýaly “hakykat zynjyrynyň başlangyjyny” açdy, we hakykat zynjyrynyň başlangyjy “ýedi wagt” boldy. 1798 “ýedi wagt” pygamberliginiň amala aşmagydy; şondan soňra, Danyýel kitaby açylýarka, Miller özüniň düýpli açyşyny — “ýedi wagt”y — edýär. Ondan soň 1844-nji ýylyň 22-nji oktyabry “ýedi wagt” pygamberliginiň ýene bir amala aşmagyny alamatlandyrýar; munuň yzysüre-de şol ýylyň özünde “ýedi wagt” baradaky täze nur tamamlanman galdyrylan mahaly hereket Filadelfiýadan Laodikýa geçiş edýär. 1863-nji ýylda, 1856-njy ýyla çenli Millerçi Filadelfiýa hereketi bolup gelen, soň bolsa Millerçi Laodikýa hereketine öwürülen bu hereket, esasan Graždanlyk urşunyň şertleri we basyşlary hem-de ybadathananyň ýaşlaryny goramak zerurlygy astynda, kanuny taýdan hasaba alnan bir ybadathana öwürüldi. Hereket 1863-nji ýylda, ybadathana öwürülen wagty, tamam boldy. Ondan ýedi ýyl öň, 1856-njy ýylda, Laodikýa Uilýam Milleriň ilkinji pygamberlik açyşy bolan hut şol mesele boýunça gelen täze nur habaryny bir gyra goýdy.

Millerit hereketi hem-de “hakykat zynjyrynyň başlangyjy” diýlip atlandyrylýan ýagtylyk, ýagny “ýedi wagt” baradaky ýagtylyk, Laodikýa hereketiniň ýolbaşçylygyna açyldy; olar bolsa kem-kemden “ýedi wagt” taglymatyny gorap saklamak islegini bir gyra goýdular, we ýedi ýylyň (“ýedi wagt”) ahyrynda, 1863-nji ýylda, “ýedi wagt” barada hiç hili salgylanma bolmazdan, täze bir çyzgy we pygamberlik habary taýýarlandy.

1863-nji ýylda Işanyň altmyş baş ýyllyk pygamberliginiň tamamlanşy edil başlan ýerinde tamamlandy: demirgazyk bilen günortanyň arasyndaky raýat urşy bilen. 1863-nji ýylda gulçulyk meselesi, “ýedi wagtyň” ýerine ýetmeginde demirgazyk hem-de günorta patyşalyklarynyň ikisiniň-de sürgün edilmegi arkaly nusgalanypdy, hem-de Ysraýylyň alnyp gidilen gulçulygy ahyrdaky gulçulyk meselelerini laýyk biçimde şekillendirýärdi. 1863 ýyl Işanyň altmyş baş ýyllyk pygamberligine esaslanan pygamberlik gurluşynyň soňuny aňladýar.

Şeýle diýýär Hökümdar Reb: Bu bolmaz, amala-da aşmaz. Çünki Siriýanyň başy Damaskdyr, Damaskyň başy bolsa Rezin; altmyş baş ýylyň içinde Efraýym halk bolmakdan çykarylar, döwlüp dargadylar. Efraýymyň başy Samariýadyr, Samariýanyň başy bolsa Remalýanyň ogludyr. Eger ynanmasaňyz, elbetde berk durup bilmersiňiz. Işaya 7:7–9.

Dogry düşünilende, miladydan öňki 742-nji ýylda başlaýan bu pygamberlik altmyş baş ýyllyk bir döwrüň içinde üç sany ýol belgini kesgitleýär. Bu ýol belgileriniň ikisi Ysraýylyň hem demirgazyk, hem-de günorta patyşalyklary üçin iki mün baş ýüz ýigrimi ýyllyk ýesirlik we gulluk döwrüniň başlangyç nokatlaryny görkezýär. Miladydan öňki 742-nji ýylda demirgazyk we günorta patyşalyklar raýat urşuna gatnaşýardy, hem-de demirgazykdaky on taýpa günortadaky Ýahuda patyşalygyna çozmak üçin Siriýa bilen bileleşik döredipdi. On dokuz ýyl soň, miladydan öňki

723-nji ýylda, demirgazykdaky on taýpa aşurlular tarapyndan gulluga alnyp gidildi. Kyrk alty ýyl soň, miladydan öňki 677-nji ýylda, aşurlular Manasehi tutup, ony Wawilona alyp gitdiler. Miladydan öňki 723-nji ýyldan soň iki müň baş ýüz ýigrimi ýyl hasaplananda, ahyrzamanyň döwri we kyrkynjy aýatyň başlangyjy bolan 1798-nji ýyla gelinýär. Kyrk alty ýyl soň, miladydan öňki 677-nji ýylda günorta patyşalyga garşy başlanan “ýedi wagt” 1844-nji ýylda tamamlandy. On dokuz ýyl soň, 1863-nji ýylda, miladydan öňki 742-nji ýylyň pygamberlik häsiýetleri iň ownuk jikme-jikligine çenli gaýtadan görkezilýär. Demirgazyk we günorta patyşalyklaryň arasyndaky raýat urşy miladydan öňki 742-nji ýylda hem, 1863-nji ýylda hem dowam edýär. Miladydan öňki 742-nji ýylda Işaya tarapyndan zalym patyşa Ahaza berlen öňünden aýdylan söz demirgazyk we günorta patyşalyklaryň ikisiniň hem golaýlap gelýän gul edilşi barada bolupdy; 1863-nji ýylda bolsa, Raýat urşunyň hut merkez döwründe Prezident Linkoln gulçulygyň soňlanmagynyň işini başlap, Azatlyk Jarnamasyny yglan etdi. Miladydan öňki 742-nji ýylda zalym patyşa Ahaza berlen duýduryş sözme-söz şöhratly ýurtda berlipdi; bu bolsa ruhy şöhratly ýurtda Linkoln tarapyndan berlen habara nusga bolup durýardy.

1856-njy ýylda Hiram Edsonyň “ýedi wagt” baradaky habarlary neşir edilenden ýedi ýyl soň, Adventizm 1863-nji ýylyň çyzygysyny döretdi; şol çyzygy bilen Milleritleriň “ýedi wagt” taglymaty aýryldy. Şeýlelikde, Ellen Waýtyň Milleritleriň habarlaryny gaýtalamalydygymyzy, şeýle hem şol habarlara edilýän hüjümlere garşy goragda durmalydygymyzy öwredýän köp sanly parçalar şübhe astyna düşürildi. Şol ýylyň özünde olar kanuny taýdan hasaba alnan ybadathana boldular. 1863-nji ýyl we onuň pygamberlik ähmiýetleri barada ýazyp boljak zatlar mundan hem köpdür, emma meniň bu ýerde belläp geçýän zadym şudur: 1863-nji ýylyň gozgalaňyny görkezýän birnäçe şaýat bar, içerki hem daşarky; ol daşarky gozgalaň bolsun, günorta ştatlar bilen baglanyşykly, ýa-da ilkinji esas goýujy hakykaty ret etmek arkaly ýüze çykan içerki gozgalaň bolsun. 1863-nji ýyl kyrkynjy aýatyň taryhynyň içindäki hadysalaryň biridir we “synag möhletiniň ýapylmagy bilen baglanyşykly wakalary” düzýän ýol belgilerinden birini aňladýar.

1863-nji ýyl gadymy göni manydaky Ysraýyl üçin çölde geçen kyrk ýylyň başlangyjyna gabat gelýär. Kyrk ýylyň ahyrynda Ýeşuwa gadymy Ysraýyly Wada Berlen Ýere alyp girdi; olar Ýeriho şährini ýykyldylar we Ýerihony täzedan gurjak her kimiň üstüne nälet yglan etdiler. 1863-nji ýylda Laodikýa Adventizminiň ýolbaşçylygy Ýerihony täzedan gurdy. 1863-nji ýyl çölde geçen kyrk ýylyň hem başlangyjynda, hem ahyrynda görkezilýär. 1863-nji ýyl, kyrkynjy aýatyň taryhynyň daşarky we içki hatarlarynyň taryhyny özara baglanyşdyrýan pygamberlik ýol belgisi bolup durýar. Ýedinji ýygnak bar — “Laodikýa” sözüniň manysy ýaly, “höküm edilen ýygnak” — we ol çölde tutuş bir nesliň ölmegi bilen şekillendirilen döwre girýär. Şol bir pursatda ilkinji Respublikaçy prezident gullary azat etmek işine başlaýar; şeýlelikde ol ruhlandyryşyň “milli weýrançylyk” diýip atlandyrylan zadyňa eltýän krizis döwründe harby ýagdaýy amala aşyrtjak soňky Respublikaçy Prezidentleriň öňden görkezmesi bolýar.

Başlangyjyň ýol belgilerinde ahyryň ýol belgileri şekillendirilýär, we höküm işiniň ýapylşy bilen bagly wakalar höküm işiniň açylyşy bilen bagly wakalarda öňünden nusgalandyrylypdyr. Kyrk ýylyň başynda Ýeşuwanyň we Kalebiň habaryny ret etmek bilen Kadeşdäki gozgalaň, kyrk ýylyň ahyrynda Musanyň Kadeşde Gaýany urmakdaky gozgalaňyny öňünden nusgalandyrdy. 1863-nji

ýyl, Laodikiýanyň Rebbiň agzyndan tüýkürilip taşlanýan ýekşenbe kanunyny görkezýär; şeýle hem, Hezekiel kitabynyň sekizinji babynda Iýerusalimdeki ýigrimi baş garry adamyň güne baş egýän ýerini görkezýär; we “Rebbiň ybadathanasy bizdiris” diýen ýalan sözlere bil baglaýanlaryň üstünde Şilonyň gaýtalanýan ýerini görkezýär.

Biz Panium baradaky bu öwrenişi indiki makalada dowam etdireris.